

Maciej Woźny

 <https://orcid.org/0000-0002-4345-0082>

Instytut Historii, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Regesty zaginionych dokumentów Alberta, księcia strzeleckiego

Stan zachowania górnośląskich dokumentów z XIV wieku jest fatalny. Widać to bardzo dobrze, gdy zestawimy współczesne katalogi bądź rejestry dokumentów z pracami historyków piszących przed wybuchem drugiej wojny światowej¹. Rok 1945 jest istotną cezurą nie tylko z powodu zaginięcia bądź zniszczenia licznych źródeł, ale także częstego ich pomijania w pracach pisanych w powojennej rzeczywistości. Tego typu akta są istotne dla poznania rządów poszczególnych książąt oraz stanowią podstawę do rekonstrukcji działania kancelarii, genealogii rodzin rycerskich czy opisanie historii regionalnej. Dlatego wskazane wydaje się zebranie informacji o dokumentach, które nie dotrwały do naszych czasów.

Niniejszy artykuł dotyczyć będzie tego typu źródeł wystawionych przez Alberta, księcia opolskiego, pana na Strzelcach, najmłodszego syna Bolka I opolskiego. Piast ten, urodzony na początku XIV wieku, początkowo pozostawał pod opieką starszych braci: Bolesława Pierworodnego, pana na Niemodlinie, oraz Bolka II, księcia opolskiego². Pierwsze dokumenty młodego księcia znane są z lat 20., a ostatnie wystawił pod koniec lat 60. XIV wieku. Nie pozostawił po sobie męskiego potomka, więc jego ziemie odziedzi-

¹ R. Stelmach, *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, Racibórz 2014; *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, red. A. Barciak, K. Müller, t. 1: (*do 1400 roku*), Wrocław—Opawa 2004; t. 2: (*1401—1450*), Opawa—Opole—Katowice 2011; t. 3: (*1451—1475*), Opawa—Opole—Katowice 2017; t. 4: (*1476—1500*), Opawa 2021. Prace historyków przedwojennych zob. dalej.

² K. Jasiński, *Rodowód Piastów śląskich*, Kraków 2007, s. 537—538; M.A. Klemenski, *Albert książę strzelecki (ok. 1300—1370/71)*, Kraków 2017, s. 17—26.

czyli książęta opolscy oraz niemodlińscy. Autor biografii księcia strzeleckiego Marcin A. Klemenski w tabeli 3 w swej pracy zestawił 26 znanych mu dokumentów tegoż Piasta, z których pięć wskazał jako zachowane w oryginale³. Faktycznie jeszcze jeden dyplom z tego zestawienia przetrwał wojnę i obecnie przechowywany jest na zamku w Rogowie Opolskim⁴. Dokumenty do 1342 roku cytowane są przeważnie na podstawie regestów sporządzonych przez niemieckich badaczy⁵. Pozostałe znajdują się w *Registrum St. Wenceslai*, kopiarzu przechowywanym w Pradze, wydanym w ramach *Codex diplomaticus Silesiae*⁶, w edycjach dokumentów klasztoru w Jemielnicy, także znanych z tej serii⁷, we wrocławskim inwentarzu zespołu Rep. 4 (ale wykorzystano tylko regesty z dokumentów wystawionych w 1350 roku)⁸ oraz książce Augustina Weltzla o Dobrodzieniu⁹ i jednej informacji z opracowania tegoż samego autora o Jemielnicy¹⁰. W zasadzie w innych pracach, w których autorzy omawiali czasy księcia Alberta, nie wykraczali zbytnio poza wskazane przez M.A. Klemenskiego źródła. Jedynie w rozprawie Karola Joncy o Strzelcach Opolskich wzmiankowane są, za A. Weltzlem, informacje o kilku dyplomach dotyczących tego miasta¹¹.

W artykule nie uwzględniam tych dyplomów, które ukazały się drukiem w serii *Codex diplomaticus Silesiae*, z wyjątkiem tych, które znane są z krótkich informacji, oraz w osiemnastowiecznej edycji źródeł Johanna Ehrenfrieda Böhme¹². Zawarte tam dokumenty są ogólnie znane i ich ponowne wydanie w formie regestów wydaje się zbyteczne.

³ M.A. Klemenski, *Albert...*, s. 108—112.

⁴ Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, sygn. I-33 rkp = J.E. Böhme, *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte*, Bd. 1—2, Th. 1—6, Berlin 1770—1774 — tutaj: Bd. 1, Th. 1, s. 55. Regest tegoż dokumentu, zob. *Regesty dokumentów...*, t. 2, nr 2.

⁵ CDSil, Bd. 7, 16, 18, 22, 29, 30.

⁶ CDSil, Bd. 6.

⁷ CDSil, Bd. 2.

⁸ AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1240—1241 (tylko regesty tych dyplomów znalazły się w polskiej edycji regestów śląskich, będących kontynuacją *Regesten zur schlesischen Geschichte* wydanych w ramach CDSil, zob. Rśl, t. 2, nr 226, 241).

⁹ A. Weltzel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag*, Rattibor 1882, s. 12.

¹⁰ A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 68.

¹¹ K. Jonca, *Zarys dziejów Strzelca Opolskich (do roku 1945)*, w: *Ziemia strzelecka. Szkice monograficzne*, red. W. Dziewulski, J. Kroszel, Wrocław 1970, s. 57.

¹² J.E. Böhme, *Diplomatische Beyträge...*

Losy dyplomów księcia Alberta

Niemal wszystkie zachowane obecnie w oryginale dokumenty księcia strzeleckiego pochodzą z jednego miejsca — dawnego klasztoru w Jemielnicy. W 1810 roku nastąpiła sekularyzacja dóbr kościelnych na terytorium Prus, a wkrótce potem przeniesiono przechowywane w poszczególnych śląskich klasztorach dokumenty do wrocławskiego archiwum¹³. Jemielnickie dyplomy utworzyły repozyturę 85. Wśród nich znajdują się tam obecnie cztery dyplomy księcia Alberta¹⁴. Jeden trafił do zespołu księstwa opolsko-raciborskiego (Rep. 4f)¹⁵. Zniszczenia drugiej wojny światowej przetrwały także dokumenty przechowywane niegdyś w magistracie krapkowickim. Od początku XXI wieku znajdują się one na zamku w Rogowie Opolskim, a pośród nich jeden Piasta strzeleckiego, znany z edycji J.E. Böhmego¹⁶. Okres wojny przetrwał też jeszcze jeden dyplom księcia Alberta — co istotne, nieznanym przedwojennym badaczom. W 2003 roku lokalny pasjonat dziejów Jan Fikus opublikował pracę dotyczącą Lublińca. Korzystał on m.in. z materiałów przechowywanych w parafii św. Mikołaja w Lublińcu, gdzie znajdował się dyplom księcia Alberta. We wspomnianej publikacji zamieszczono jego kserokopię¹⁷. Treść tego źródła w 1956 roku przepisał Ludwik Musioł, któremu zlecono opracowanie historii lublinieckiego kościoła, lecz sama książka śląskiego historyka nie została nigdy wydana i egzemplarz maszynopisu znajduje się w tym samym kościele¹⁸. Niestety podczas kwerend przeprowadzonych w 2011 i 2021 roku samego dokumentu nie było, zatem uważa się go obecnie za zaginiony, a jego regest, sporządzony na podstawie kopii pracy Jana Fikusa, został zamieszczony w niniejszym artykule (*Aneks*, nr 14).

Jak widać z przedstawionego przeglądu, niemal wszystkie współcześnie zachowane dokumenty mają jedną proveniencję. Jednak przez ok. pięćdziesiąt lat książkę wystawiał także dyplomy dla innych instytucji oraz dla osób prywatnych. Wiadomo, że część z nich wpisywano do kopiarzy, dzięki czemu są

¹³ CDSil, Bd. 2, s. XI—XVI; R. Stelmach, *Katalog...*, s. 4—7.

¹⁴ AP Wrocław, Rep. 85, nr 6, 7, 8, 9.

¹⁵ AP Wrocław, Rep. 4f, nr 53a.

¹⁶ Zob. przyp. 4.

¹⁷ J. Fikus, *Lubliniec. Z dziejów miasta na Górnym Śląsku*, Lubliniec 2003, s. 37, ryc. 4.

¹⁸ L. Musioł, *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*, [b.m.w.] 1956, s. 64—65 [maszynopis przechowywany w Archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu]. Starszy odpis znajduje się w osiemnastowiecznym urbarzu kościoła lublinieckiego wpisanym do metryki, zob. Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. II b 96, *Liber archivalis seu Metrica totius Sedis Lublenecensis, Officiose legalizatus die 4 Martii anno 1728. Carolus Jeseplus Baro de Stingelheim, archidiaconus et episcopalis Commissarius*, s. 54—55.

one współcześnie znane¹⁹. Pozostałe zaginęły w czasach nowożytnych, o czym dalej, oraz w czasie drugiej wojny światowej. W 1859 roku Wilhelm Wattenbach opracował edycję dokumentów z Jemielnicy. Poza wspomnianymi wcześniej pięcioma oryginałami dyplomów znajdują się tam również jednozdaniowe rejestry dawnych dokumentów księcia strzeleckiego. Wydawca zaznaczył, że informacje o nich pochodzą ze starego spisu (*altes Archiv-Verzeihniß*)²⁰. Obecnie w publikacjach cytowane są one przeważnie właśnie z tej edycji²¹. Co jednak istotne, treść wspomnianych dyplomów znana była dziewiętnastowiecznemu badaczowi dziejów Górnego Śląska, księdzu A. Weltzlowi. Jak sam pisał, miał dostęp do starej kroniki, księgi uposażeń oraz materiałów swego zmarłego przyjaciela, barona Friedricha von Schirndinga, który sporządził rejestry z wcześniej podanych źródeł²². Wspomniana kronika autorstwa jemielnickiego proboszcza Jucundinusa Pientaka została spisana w pierwszej połowie XIX wieku. Znajdują się w niej niemieckojęzyczne odpisy wielu dyplomów dotyczących Jemielnicy²³. Po wojnie z pracy Pientaka korzystało dwóch badaczy: Jerzy Rajman oraz ja²⁴. Większość dokumentów, których tekst znajduje się we wspomnianej kronice, została także wpisana do księgi uposażeń klasztoru w Jemielnicy. Ponieważ tego źródła pod koniec XX wieku nie było już w archiwum parafialnym, nie znał go Jerzy Rajman. Okazało się, że księga trafiła do Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu²⁵. Źródło to pochodzi z 1659 roku i zawiera odpisy dyplomów w języku łacińskim. Jeśli oryginał był spisany po niemiecku, autor księgi wpierw przepisywał dokument w tym języku, a następnie tłumaczył go na łacinę. Dzięki księdze znamy obecnie treść wszystkich dyplomów opublikowanych przez W. Wattenbacha w postaci krótkich i — co istotne — niedokładnych regestów. W tym miejscu należy również zaznaczyć, że ksiądz Weltzel w swojej pracy poprawnie streścił te dokumenty (*Aneks*, nr 2, 3, 4, 18)²⁶.

¹⁹ Przede wszystkim zob. CDSil, Bd. 6.

²⁰ CDSil, Bd. 2, s. 87, nr 11—13; s. 91, nr 17.

²¹ Na przykład J. Horwat, *Księstwo opolskie i jego podziały do 1532 r. Książęta — miasta — Kościół — urzędy — własność prywatna*, Rzeszów 2002, s. 420—436; M.A. Klemenski, *Albert...*, s. 108—111.

²² A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 240—241. O F. von Schirndingu zob. A. Weltzel, *Zwei Nekrologe: Eduard Cauer und Friedrich von Schirnding*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte (und Alterthum) Schlesiens“ 1882, 16, s. 301—304.

²³ Archiwum Diecezjalne w Opolu, J. Pientak, *Beschreibung über die Entstehung des Cistercienser Stifts Himmelwitz und was mit dem am 24. November 1810 aufgehobenen Stifte weiterhin geschehen ist*, s. 8. O autorze zob. H. Gawelczyk, *Jucundinus Pientak (1774—1848). Der letzte Zisterzienser-Chronist des Stiftes Himmelwitz*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte“ 1985, 43, s. 147—164.

²⁴ J. Rajman, *Jemielnica. Wieś i klasztor cysterski na Górnym Śląsku*, Katowice 1995, s. 9—10; M. Woźny, *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*, Katowice 2020, s. 469.

²⁵ Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. V 26c, *Liber Foundationis*.

²⁶ Zob. dalej.

W kronice J. Pientaka znajduje się tłumaczenie jeszcze jednego dyplomu (*Aneks*, nr 8), którego próżno szukać zarówno w księdze uposażeń, jak i edycji Wattenbacha. Treść tego dokumentu podał Weltzel²⁷, była ona także znana Schirndingowi²⁸. W opracowaniu Rajmana znajduje się krótkie omówienie tego dyplomu, lecz z kilkoma błędami²⁹. Klemenski w biografii księcia Alberta podąża za omówieniem J. Rajmana, wprowadzając na karty swej książki m.in. osoby nieistniejące, a nawet podważając autentyczność samego źródła³⁰. Jednak wątpliwości co do autentyczności pisma wysuwane przez Klemenskiego znikają, gdy przedstawi się faktyczną listę świadków. Natomiast istnienie samego dokumentu potwierdza inne, niezależne źródło. Mianowicie, w urbarzu lublinieckim z 1574 roku znajduje się informacja, że gromada wsi Koszęcin posiada stary dyplom księcia Alberta z 1353 roku³¹.

Jeden z zachowanych dokumentów strzeleckiego Piasta pochodzi z magistratu krapkowickiego³². Takiego szczęścia nie miały akta przechowywane w strzeleckim magistracie. W 1726 roku rajcy przesłali do kancelarii cesarskiej osiem listów książęcych, w tym trzy wystawione przez księcia Alberta³³. W 1733 roku wykonano ich odpisy, które przesłano do Strzelec³⁴. W międzyczasie spośród owych ośmiu dyplomów trzy zaginęły, w tym jeden sygnowany przez najmłodszego syna Bolka I. Dotyczył on swobody handlu i podróży w obrębie miasta. Pozostałe dwa dokumenty tego Piasta odnosiły się do kwestii nadania miastu przywileju przymusu drogowego (prawdopodobnie nr 10) oraz wsi Gąsiorowice (najpewniej nr 1)³⁵. Poszczególne dyplomy posia-

²⁷ A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 56 = Tenże, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 17.

²⁸ Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sygn. R. 2983, *Materialien für Chronik und Genealogie der Kreises Gross-Strelitz. Zusammengetragen aus Gerichts- und Kirchenbüchern von Friedrich Freiherrn von Schirnding* (dalej: Schirnding), t. 4, nr 2531.

²⁹ J. Rajman, *Jemielnica...*, s. 31, 62. Późniejsi historycy albo trzymali się krótkiej informacji zawartej w urbarzu, a więc pomijali listę świadków (M. Królikowski, *Jeszcze o fundatorach i pierwotnym uposażeniu klasztoru cysterskiego w Jemielnicy (XIII—XIV w.)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 2003, 23, s. 357), albo przytaczali treść dokumentu wraz ze świadkami za krakowskim badaczem (M.A. Klemenski, *Albert...*, s. 77).

³⁰ M.A. Klemenski, *Albert...*, s. 77. Autor uznał za podejrzanе spisanie dyplomu przez notariusza Jana. Jednak jego imię trafiło do kroniki przez przypadek, zostało przekreślone, a nieco dalej podano faktyczne miano urzędnika kancelarii — Mikołaja, zob. dalej.

³¹ *Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571—1640*, oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petráň, Wrocław—Warszawa—Kraków 1963 (*Urbarze Śląskie*, t. 3), s. 139.

³² Zob. przyp. 4.

³³ J.J. Reichel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Gross — Strehlitz*, bearb. E. Mücke, „Aus dem Chelmer Lande“ 1932, 8, 1/2, s. 2. W tej publikacji znajduje się pełny spis owych dokumentów.

³⁴ C. Grünhangen, *Über die beiden ältesten Urkunden der Strehlitzer Privilegienbestätigung*, „Aus dem Chelmer Lande“ 1929, 5, 9, s. 4.

³⁵ J.J. Reichel, *Geschichte...*, s. 2.

dane niegdyś przez magistrat zostały wpisane do księgi przywilejów, a krótkie wzmianki o nich sporządził Johann Joseph Reichel (1804—1868) w kronice Strzelce³⁶. Oba źródła najprawdopodobniej spłonęły wraz z miastem w 1945 roku, gdy Strzelce Opolskie opuszczały wojska radzieckie³⁷. Informacje o nich przytaczali jednak regionalni historycy³⁸, a regesty sporządził wspomniany wcześniej baron von Schirnding. Wiadomo, że do księgi przywilejów miasta Strzelce Wielkie (*Privilegienbuch der Stadt Gr. Strehliz*) były wpisane wspomniane już dwa dyplomy Alberta (*Aneks*, nr 1 i 10). Kilka dyplomów znajdowało się na zamku w Strzelcach Opolskich. Odnalazł je przewodniczący rady miasta, pełniący także funkcję księgowego na zamku hrabiego Renarda, J.J. Reichel, który w 1834 roku otrzymał od wdowy po księgarzu Fischerze klucz do kufra stojącego w kancelarii prawnej hrabiego. W skrzyni znajdowało się wiele dokumentów, z których część była już zniszczona, ale resztę Reichel wysuszył i przekazał do archiwum na zamku strzeleckim³⁹. Ich treść znana jest też z kilku regestów wykonanych przez wrocławskich archiwistów pod koniec XIX wieku i dołączonych na luźnych karteczkach do inwentarza Rep. 4⁴⁰. Z opracowania A. Weltzla wiadomo, że w archiwum Renardów znajdowało się siedem dokumentów⁴¹. Zespół określany jest w literaturze jako *Castrum Strelcense*, *Handschriftliche Urkunde* — niemal wszystkie dyplomy odnosiły się do księcia Alberta (*Aneks*, nr 1, 6, 7, 10, 12, 16, 17), aczkolwiek część z nich znana jest jedynie z transumptów. Wszystkie te dokumenty, tak jak księga przywilejów i kronika Reichela, zostały zniszczone pod koniec drugiej wojny światowej. Odpisy dwóch dyplomów pochodzą z osiemnastowiecznego kopiařa (*Aneks*, nr 13, 19). Dwa odpisy (z 1542 i 1650 roku) jednego dyplomu do drugiej wojny światowej znajdowały się w archiwum w Turawie. Jego treść w formie regestu wraz z listą świadków podał Walter Krause⁴². Krótkie informacje o dwóch dyplomach znane są obecnie z opracowania A. Weltzla (*Aneks*, nr 5, 11). Na podstawie zestawionej przezeń bibliografii można sądzić, że mógł on znaleźć ich odpisy w siedemnastowiecznych księgach przywilejów Lorenza, przechowywanych niegdyś we wrocławskim archiwum. W innej

³⁶ O autorze zob. dalej.

³⁷ R. Morawiec, *Strzelce Opolskie — dawniej i dziś*, Opole 2011, s. 79.

³⁸ Zob. dalej.

³⁹ E. Krawczynski, *Groß-Strehlitz vor hundert Jahren. Aus dem ungedruckten Chronik von J. J. Reichel*, „Oberschlesien“ 1911, 9, 12, s. 585—586.

⁴⁰ AP Wrocław, Rep. 135, nr 4.

⁴¹ A. Weltzel, *Quellen zur Geschichte und Beschreibung Oberschlesiens*, „Schlesische Provinzialblätter“ 1871, 75 (10), 8, s. 391. Dyplom o sygnaturze *Castrum Strelcense*, *Handschriftliche Urkunde* Nr. 7 zawierał odpisy dwóch dokumentów, których treść w formie regestów przytaczam dalej, zob. *Aneks*, nr 16, 17.

⁴² W. Krause, *Piastenurkunden im Herrschaftsarchiv Turawa, Kreis Oppeln*, „Oppelner Heimatblatt“ 1934/1935, 10, 1, s. 3.

księdze autorstwa Lorenza, przechowywanej na zamku w Książu⁴³, znajdował się odpis jednego dyplomu księcia Alberta, który streścił Josef Pilnáček (*Aneks*, nr 15)⁴⁴.

Zasady edycji

Regesty opracowałem według zasad przyjętych przez autorów *Regestów dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*. Oznacza to, że treść dokumentu jest prezentowana obszerniej, niż zazwyczaj podaje się w tego typu edycjach. Przedstawiam również listę świadków. Nazwy osobowe i miejscowe są spolszczone, lecz w nawiasach podaję ich oryginalne brzmienie, a w przypadku osób także ich predykaty. Istnieją jednak też różnice wynikające z braku oryginalnych dyplomów. Podaję zatem datę według schematu: rok, dzień i miesiąc (określenie dnia zapisane w źródle), miejsce wystawienia (nazwa zawarta w źródle). Następnie prezentuję treść dokumentu, a pod nią listę świadków. Dalej dane o oryginalnym dokumencie (języku, w jakim został spisany) oraz o jego kopiach, odpisach, a także czy był wzmiankowany w literaturze przedmiotu bądź w wydawnictwach źródłowych. Na koniec uwagi, w których podaję inne wiadomości o dyplomie. W przypisach zamieszczam informacje o poszczególnych osobach oraz miejscowościach pojawiających się w źródle.

Zaginione dokumenty mogą być pomocne nie tylko w badaniach nad kancelarią i itinerarium księcia, ale również w pracach na temat jego otoczenia czy urzędników. Stąd uzasadnione wydaje się wydanie ich w formie regestów.

⁴³ Był to kopiarz, którego pięć tomów przechowywano we Wrocławiu (w zbiorze Rep. 135, dziale D, zob. CDSil, Bd. 22, nr 5012; LBS, Bd. 1, nr 120), a szósty na zamku w Książu, zob. A. Weltzel, *Quellen...*, s. 390.

⁴⁴ J. Pilnáček, *Rody starého Slezska*, díl. 1—5, Brno 1991 — tutaj: díl. 1, s. 273—274; díl. 4, s. 1032.

Aneks. Regesty dokumentów

1.

1303, 30 marca (3 cal. Aprilis), Lublinieć (Lubnii).

Książę Albert zwraca za wierną służbę Boskoinowi (*Boskoin*)⁴⁵, synowi Piotra Czecha (*Petrus Boemus*)⁴⁶, dobra w Gąsiorowicach (*Ganschiorowitz*)⁴⁷ wraz z młynem na rzece Krępej (*Krampa fluvio*)⁴⁸, należące niegdyś do Piotra, który posiadał je przez wiele lat na prawach dziedzicznych, oraz matki Boskoina. Boskoin ma obowiązek służby na książęcym zamku strzeleckim.

Świadkowie: Jarosław i *Bircano*, pisarz z Siedlca (*Jaroslav a Bircano scriba de Sedlicz*)⁴⁹, Hynek Rulonic (*Hincone Bulonis*)⁵⁰, *Gwerczone* Hinczkowic (*Gwerczone Hinkone*)⁵¹, Bertold z Lisowic (*Bertoldi de Lissowitz*)⁵², Wroczeć z Pawonkowa (*Wroczone de Pawonkow*)⁵³, *Baricto*, nasz palatyn lubliniecki (*Baricto nostro Palatario Lubniens*)⁵⁴, Jan, pleban lubliniecki (*Joanne plebanus de Lubnii*)⁵⁵.

Oryginał: nieznan.

Odpis: Do drugiej wojny światowej prawdopodobny odpis znajdował się na zamku strzeleckim pod sygnaturą *Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde Nr. 10*. Dokument był także wpisany do księgi przywilejów Strzelec (*Privilegienbuch der Stadt Gr.Strehliz*), zaginionej po 1945 roku.

Regest: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sygn. R. 2983, *Materialien für Chronik und Genealogie der Kreises Gross-Strelitz. Zusammengetragen aus Gerichts- und Kirchenbüchern von Friedrich Freiherrn von Schirnding* (dalej: Schirnding), t. 4, nr 2520b.

Wzmianki: J.J. Reichel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Gross — Strehliz*, bearb. E. Mücke, „Aus dem Chelmer Lande“ 1929, 5, 6, s. 1.

Uwagi: Dokument był najprawdopodobniej fałszykiem. Największą wątpliwość budzi rzekoma data jego wystawienia, zważywszy, że Albert urodził się ok. 1300 roku.

⁴⁵ Osoba nieznan.

⁴⁶ Osoba nieznan.

⁴⁷ Wieś leżąca 8 km na północny wschód od Strzelec Opolskich.

⁴⁸ Dopływ Odry, koło wsi Krępa.

⁴⁹ Jarosław, syn Magnusa, zob. nr 2. Odnotowany w latach 1325—1330. *Bircano* to osoba nieznan. Nie może to być zniekształcone imię Gerlacha, brata Jarosława, gdyż ten każdorazowo był zapisywany przed Jarosławem, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 280—282. Siedlec leży 16 km na zachód od Strzelec Opolskich.

⁵⁰ Odnotowany w latach 1325—1371, zob. tamże, s. 274.

⁵¹ Osoba nieznan.

⁵² Osoba nieznan. Lisowice leżą 4,5 km na zachód od Lublińca.

⁵³ Osoba nieznan. Pawonków leży 8,5 km na zachód od Lublińca.

⁵⁴ Osoba nieznan. Ewentualny palatyn byłby strzelecki.

⁵⁵ Osoba nieznan. Być może tożsamy z kapłanem i notariuszem książęcym, świadkiem na dyplomach strzeleckich w latach 1324—1328, zob. nr 2, 3, 4; zob. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, sygn. I-33 rkp; AP Wrocław, Rep. 85, nr 7.

Dokument badał Colmar Grünhagen. Uznał on, że data została źle przepisana przez cesarskich urzędników, co wskazywałoby, iż badał austriacki odpis. Grünhagen doszedł do wniosku, że dyplom miał datę 1353 bądź 1363, gdyż — jak mniemał — podczas przepisywania pominięto co najmniej jedną cyfrę. Do takich konkluzji doszedł na podstawie faktu, że książę Albert wystąpił w dyplomie bez przydomka „Młodszy”⁵⁶. Sama lista świadków odpowiada dyplomom z okresu od 1325 do 1330 roku.

2.

1325, 24 marca (*in Dominica, qua cantatur Judica*), *sine loco*.

Albert Młodszy, książę opolski, pan strzelecki, potwierdza, że pani na Gąsiorowicach, wdowa po Fryczku Strzale (*Domina de Gansorouitz, relicta qondam Friczonis de Stros vocati*)⁵⁷, zezwoliła braciom z klasztoru w Jemielnicy użytkować barcie w dobrach w Gąsiorowicach (*Gansorouitz*)⁵⁸ w zamian za 10,5 grzywny należne im tytułem testamentu jej matki.

Świadkowie: Spisane ręką Jana, naszego notariusza (*Datum per manus Johannis Notarii Nostri*)⁵⁹, pan Bertold, nasz rycerz (*Domino Bertoldo Milite Nostro*)⁶⁰, Gerlach⁶¹ i Jarosław⁶², synowie Magnusa (*Glaco et Jaroslao, filiis Magnussy*)⁶³, Wilhelm Czech (*Wilhelmo Bohemo*)⁶⁴, Hynek Rulonic (*Hencone Rulonis*)⁶⁵.

Oryginał: nieznany.

Opis: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. V 26c, *Liber Foundationis*, k. 32—33. Regest: CDSil, Bd. 2, nr 11, s. 87; Schirnding, t. 4, nr 3104a; A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 56 = Tenże, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 16.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag, Ratibor* 1882, s. 9.

Uwagi: Do dokumentu była przywieszona pieczęć księcia strzeleckiego.

3.

1327, 28 maja (*in Octava Ascensionis Domini*), *sine loco*.

Książę podarowuje klasztorowi jemielnickiemu młyn i staw rybny leżące nieopodal klasztoru.

⁵⁶ C. Grünhagen, *Über die beiden ältesten Urkunden...*, s. 4.

⁵⁷ Osoba znana tylko z tego dokumentu. O rodzinie Strzała zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 294—309. W tym przypadku przyimek *de* może być mylący. W 1312 r. Mikołaj Strała został zapisany jako *de Stral*, zob. CDSil, Bd. 16, nr 3247.

⁵⁸ Wieś leżąca 7,5 km na północny wschód od Strzelec Opolskich.

⁵⁹ Notariusz i kapelan księcia Alberta w latach 1325—1328, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 371.

⁶⁰ Notowany w źródłach w latach 1323—1328, zob. tamże, s. 381.

⁶¹ Notowany w źródłach w latach 1325—1342, zob. tamże, s. 381—382.

⁶² Zob. przyp. 48.

⁶³ Osoba wzmiankowana tylko w tym dyplomie. Jest to jedyne źródło pozwalające zrekonstruować genealogię właścicieli wsi Siedlec, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 381.

⁶⁴ Notowany w źródłach w latach 1311—1342, zob. tamże, s. 125—126.

⁶⁵ Zob. przyp. 49.

Świadkowie: Spisane ręką Jana, naszego notariusza (*Datum per manus Johannis Notarii Nostrii*)⁶⁶.

Oryginał: nieznan.

Odpis: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. V 26c, *Liber Foundationis*, k. 33—34.

Regest: CDSil, Bd. 2, nr 12, s. 87; Schirnding, t. 4, nr 3104b; A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 56 = Tenże, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 16.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 10.

Uwagi: Do dokumentu była przywieszona pieczęć księcia strzeleckiego.

4.

1328, 30 maja (*Proxima feria secunda post diem Sancta Trinitatis*), *sine loco*.

Książę zezwala braciom z klasztoru w Jemielnicy na wyrąb w lasach koło Wierchlesia (*Wirchlass*)⁶⁷, Żędowic (*Zendowitz*)⁶⁸ i Dąbrówki (*Dambrowka*)⁶⁹ dla celów budowlanych i opałow.

Świadkowie: Spisane ręką Jana, naszego notariusza (*Datum per manus Johannis Notarii Nostrii*)⁷⁰, panowie Wilhelm Czech, nasz rycerz (*Dominis Wilhelmo Bohemo*)⁷¹, Bertold zwany z Siedlca (*Bertalo dicto de Sedletz*)⁷², *Obiturone* Kokorz (*Obiturone Cocors*)⁷³, Hynek Rulonic (*Hentkone Rulonis*)⁷⁴ i Przeclaw Rulonic (*Preslao Rulonis*)⁷⁵.

Oryginał: nieznan.

Odpis: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. V 26c, *Liber Foundationis*, k. 34v.; Archiwum Diecezjalne w Opolu, J. Pientak, *Beschreibung über die Entstehung des Cistercienser Stifts Himmelwitz und was mit dem am 24. November 1810 aufgehobenen Stifte weiterhin geschehen ist*, s. 5 (tłumaczenie na język niemiecki) = M. Woźny, *Zaginiony dokument Alberta, księcia strzeleckiego, dla cystersów jemielnickich z datą 30 V 1328 r. Uzupelnienie do Urkunden des Klosters Himmelwitz*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2019, 74, 4, s. 81—90 (edycja źródła na podstawie kroniki J. Pientaka).

⁶⁶ Zob. przyp. 58.

⁶⁷ Wieś leżąca 11 km na północny wschód od Strzelec Opolskich.

⁶⁸ Wieś leżąca 19 km na północny wschód od Strzelec Opolskich.

⁶⁹ Wieś leżąca 1 km na wschód od Strzelec Opolskich.

⁷⁰ Zob. przyp. 58.

⁷¹ Zob. przyp. 6.

⁷² Zob. przyp. 59.

⁷³ Najpewniej błędnie przepisano imię Zbylut (*Zbilutone*). Zbylut Kokorz był świadkiem na dyplomie księcia strzeleckiego z 1325 r., zob. CDSil, Bd. 18, nr 4472 (dokument był przechowywany na zamku strzeleckim i miał sygnaturę *Castrum Strelcense*, *Handschriftliche Urkunde* Nr. 1, zob. J.J. Reichel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Gross — Strehlitz*, bearb. E. Mücke, „Aus dem Chelmer Lande“ 1929, 5, 6, s. 1). O Zbylucie Kokorzu zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 381.

⁷⁴ Zob. przyp. 49.

⁷⁵ Najpewniej brat Hynka, znany tylko z tego dyplomu, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 274.

Regest: CDSil, Bd. 2, nr 13, s. 87; Schirnding, t. 4, nr 2527, 3105a; A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 56 = Tenże, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 16—17.

Wzmianki: J.J. Reichel, *Geschichte...*, s. 2; A. Weltzel: *Geschichte...*, s. 10.

Uwagi: Na marginesie *Liber Fundationis*, u dołu znajduje się adnotacja, że jest to kopia z transumptu.

5.

1350.

Książę Albert zastawił Jeszkowi Zadka (*Jesko Zadka*)⁷⁶ wsie Wierzbie (*Wierzbie*)⁷⁷ i Rusinowice (*Ruschinowitz*)⁷⁸.

Oryginał: nieznan.

Wzmianki: Treść dyplomu, bez podania daty dziennej, miejsca wystawienia oraz świadków, znana z pracy A. Weltzla. W jego opracowaniu poświęconym Dobrodzieniowi brakuje przypisów i można się tylko domyślać, że ksiądz znał ten dokument z jednej z wymienionych przezeń w bibliografii ksiąg przywilejów Lorenza (zaginionych po drugiej wojnie światowej, przechowywanych w archiwum wrocławskim).

6.

1350, 6 stycznia (*Epiphania d.*), Strzelce (*Strzelicz*).

Książę nadaje panu Tomaszowi z Kamienia (*domini Thomae de Camanetz*)⁷⁹ wszystkie prawa książęce oraz wyższe sądownictwo w posiadłości Kielcza⁸⁰ leżącej w naszym okręgu świbickim (*Keltza in districte nostro Schwibensi*).

Świadkowie: Zbrożek, starosta książęcy i pan z Wysokiej (*Sbriskone capitaneo nostro herede de Wyssow*)⁸¹, Teodoryk Kokorz (*Theodoro de Bobor*)⁸², Świerczek z Mokrdańca (*Sweczone de Mocridencz*)⁸³, Przeclaw z Tomic (*Przeslao de Thomicz*)⁸⁴, Mikołaj, wójt z Krapkowic (*Nicolas advocatus de Crappcz*)⁸⁵, nasi ziemianie (*nostr*

⁷⁶ Nosił zapewne przydomek Żabka, znany tylko z tego dokumentu, zob. tamże, s. 345.

⁷⁷ Wieś leżąca 7 km na wschód od Lublińca.

⁷⁸ Wieś leżąca 8 km na południowy wschód od Lublińca.

⁷⁹ Odnotowany w źródłach w latach 1312—1361. Kamień, z którego się pisał, to dzisiejszy Kamień Śląski (17,5 km na zachód od Strzelec Opolskich), zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 345.

⁸⁰ Kielcza leży 21,5 km na wschód od Strzelec. Możliwe jednak, że chodzi o Kieleczkę leżącą 25,5 km na wschód od Strzelec Opolskich, ponieważ Kielcza leżała w okręgu strzeleckim.

⁸¹ Odnotowany w źródłach w latach 1342—1358. Wysoka, z której się pisał, leży 12 km na południowy zachód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 340.

⁸² Odnotowany w źródłach w latach 1340—1350, zob. tamże, s. 190.

⁸³ Odnotowany w źródłach w latach 1350—1359. Mokry Daniec, z którego się pisał, to dzisiejszy Daniec, wieś leżąca 18 km na północny zachód od Strzelec Opolskich, zob. tamże, s. 317—318.

⁸⁴ Odnotowany w źródłach w latach 1342—1359. Tomice, z których się pisał, leżą 4,5 km na południe od Głogówka, zob. tamże, s. 151—152.

⁸⁵ Znany tylko z tego dyplomu.

terrigenis), Wincenty ze Zbroslawic (*Vincencio de Obroslawicz*)⁸⁶, Mikołaj, notariusz książęcy (*Nicolao notario nostro*)⁸⁷.

Oryginał: nieznany.

Odpis: Dyplom znany był z transumptu wystawionego 22 stycznia 1647 roku. Znajdował się on na zamku strzeleckim pod sygnaturą Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde Nr. 6.

Regest: Schirnding, t. 4, nr 2519h; AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1240.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 11.

Uwagi: W treści źródła pojawia się termin „okręg świbicki”, choć brak informacji, aby takowy funkcjonował. Sama miejscowość Świbie była wsią i trudno wyjaśnić, dlaczego miałyby być centrum okręgu. Brak również innych informacji świadczących o tym, że ten teren należał do księcia strzeleckiego. Mamy zatem trzy możliwe rozwiązania: dokument, na podstawie którego dokonano transumptu, był falsyfikatem; podczas wykonywania odpisu zniekształcono nazwę okręgu; w czasach księcia Alberta funkcjonował okręg świbicki.

7.

1350, 3 lutego (*in crastino beatae Mariae purificationis*), Strzelce (*Strehlitz*).

Albert Młodszy, książę opolski, nadaje Tomaszowi z Kamienia⁸⁸ wyższe prawo łowieckie w posiadłości Kielcza.

Świadkowie: Przeclaw z Tomic (*Przeslao de Tomnitz*)⁸⁹, Świercz z Mokrodańca (*Swe-rzkone de Mocridencz*)⁹⁰, Jeszko Rossek (*Jeskone Rossek*)⁹¹, nasi ziemianie (*nostris terrigenis*), Hynek z Ujazdu (*Hinkone de Uyazd*)⁹², Jakub Grobnecz (*Jacobo Grzobcz*)⁹³, Tilko (*Tilkone*), nasi mieszczanie strzelceccy (*nostris civibus Strelcensibus*)⁹⁴, Mikołaj, notariusz (*Nicolas notario nostro*)⁹⁵.

Oryginał: nieznany.

Odpis: Dyplom znany był z odpisu, który znajdował się na zamku strzeleckim pod sygnaturą Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde Nr. 5.

Regest: Schirnding, t. 4, nr 2520a; AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1241.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 11.

⁸⁶ Odnotowany w źródłach w latach 1346—1350. Zbroslawice, z których się pisał, leżą 7,5 km na południowy zachód od Tarnowskich Gór, zob. M.L. Wójcik, *Pieczęcie rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 2, Kraków—Wrocław 2018, s. 863—864.

⁸⁷ Notariusz książęcy w okresie od 1350 do 1366 r., zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 372.

⁸⁸ Zob. przyp. 79.

⁸⁹ Zob. przyp. 84.

⁹⁰ Zob. przyp. 83.

⁹¹ Znany tylko z tego dyplomu.

⁹² Potwierdził jeszcze dwa dyplomy tego księcia, z 1362 i 1364 r., zob. nr 16; AP Wrocław, Rep. 4f, nr 53a.

⁹³ Znany tylko z tego dyplomu.

⁹⁴ Tilko z Leśnicy potwierdził wcześniej dyplom tego księcia z 1342 r., zob. AP Wrocław, Rep. 85, nr 8.

⁹⁵ Zob. przyp. 87.

8.

1353, 31 marca (*in der Oster Octave*), wystawiono w Jemielnicy (*Gegeben in Himmelwitz*), działo się w Strzelcach (*geschehen aber in Strehlitz*).

Albert, książę opolski i pan na Strzelcach, potwierdza sprzedaż majątku Kamień, leżącego w naszym okręgu strzeleckim (*in unserem lublinitzer gebiete gelegen*), dokonaną przez Sebalda (*Sabald*), opata klasztoru cysterskiego w Jemielnicy, na rzecz handlarzy miodu z Koszęcina (*Kossenczin*) w zamian za czynsz w wysokości 13 garnców miodu, płatnych na dzień św. Michała.

Świadkowie: Zbrożek z Wysokiej, starosta strzelecki (*Stroskonedes Wisoda capitain in Strehlitz*)⁹⁶, notariusz Mikołaj⁹⁷ (*Nicolaus unsern besagten notar*)⁹⁸, pan Tilko, pleban w Suchej (*Herrn Titko Pfarrer von Sucha*)⁹⁹, Przecław z Tomicy (*Preslaus von Thomitz*)¹⁰⁰, Mikołaj Sławie (*Nicolaus Sławie*)¹⁰¹, Hanko Laczina (*Hanko Laczina*)¹⁰².

Oryginał: nieznan.

Repis: Archiwum Diecezjalne w Opolu, J. Pientak, *Beschreibung...*, s. 8.

Regesty: Schirnding, t. 4, nr 2531; A. Weltzel, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 56 = Tenże, *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895, s. 17.

Wzmianki: *Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571—1640*, oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petráň, Wrocław—Warszawa—Kraków 1963, s. 139 (Urbarze Śląskie, t. 3); G.P. Krusch, *Chronik des Zisterzienser Stiftes der Pfarrei und der Gemeinde Himmelwitz*, Essen 1985, s. 64; J. Rajman, *Jemielnica. Wieś i klasztor cysterski na Górnym Śląsku*, Katowice 1995, s. 31, 62; M. Królikowski, *Jeszcze o fundatorach i pierwotnym uposażeniu klasztoru cysterskiego w Jemielnicy (XIII—XIV w.)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 2003, 23, s. 357; M.A. Klemenski, *Albert książę strzelecki (ok. 1300—1370/71)*, Kraków 2017, s. 77.

Uwagi: Z powodu kilku omyłek w opracowaniu J. Rajmana w publikacjach kolejnych autorów na liście świadków można spotkać inne osoby.

9.

1358, 25 stycznia (*am Tage der Bekehrung des hl. Paulus*), Lubliniec (*Lubinitz*).

Książę podarował Merbotowi Świętopełkowicowi, synowi Stefana z Żyrowy (*Merboch Swencopelkonis, Sohn des Stephan von Zyrowa*)¹⁰³, zamek Droniowice (*Gross-*

⁹⁶ Zob. przyp. 81.

⁹⁷ W tym miejscu pojawiło się imię Joannes, które zostało przekreślone. Imię Nicolaus zostało wpisane przez J. Pientaka po słowach *unsern besagten notar*.

⁹⁸ Zob. przyp. 87.

⁹⁹ Pojawił się jeszcze na dokumencie z 1356 r., zob. CDSil, Bd. 6, nr 24.

¹⁰⁰ Zob. przyp. 84.

¹⁰¹ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁰² Świadek na jeszcze dwóch dyplomach księcia strzeleckiego, zob. nr 12, 17. Zapewne tożsamy z późniejszym wójtem kozielskim, zob. R. Żerelik, *Najstarszy kopiarz książąt oleśnickich i kozielsko-bytomskich*, Wrocław 2012, s. 164, nr 142 (Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 3402, *Historia*, nr 185).

¹⁰³ Odnotowany w źródłach w latach 1353—1384. Żyrowa leży 17 km na południowy wschód od Strzelca Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 346—347.

Dronowicz) z wsiami: Droniowice¹⁰⁴, Boronów (*Boronow*)¹⁰⁵ i Kochanowice (*Kochanowitz*)¹⁰⁶, a w Harbułtowicach (*Hilbotowitz*)¹⁰⁷ i Cieszowej (*Ciechowa*)¹⁰⁸ Merbot dostał prawa książęce. We wszystkich swoich dobrach otrzymał ponadto pełne sądownictwo.

Świadkowie: Świercz z Mokrodańca (*Swerczone de Mocchencz*)¹⁰⁹, Przeclaw z Tomic (*Praczlaw de Thomic*)¹¹⁰, Marcin zwany Kroluz (*Martino ducto Kroluz*)¹¹¹, Teodoryk z Lublińca (*Thedrico de Lubincz*)¹¹², Mikołaj, jego syn i nasz wódzar strzelecki (*Niklincone filio suo, procuratore nostro Strelicz*)¹¹³, Temchyn z Borzygniewu (*Tamichino de Borogagniew*)¹¹⁴, Mikołaj, kapelan nasz i notariusz (*Nicolao Capellano nostro et Notario*)¹¹⁵.

Oryginał: nieznany.

Odpis: Dwa odpisy (z 1542 i 1650 roku) znajdowały się w archiwum w Turawie. Pierwszy widymowany przez miasto Bytom, drugi przez Tarnowice (na podstawie łącińskiego oryginału). Jeszcze jeden odpis znajdował się w księdze Lorenza z 1661 roku (s. 55).

Regest: W. Krause, *Piastenkunden im Herrschaftsarchiv Turawa, Kreis Oppeln*, „Oppelner Heimatblatt“ 1934/1935, 10, 1, s. 3.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte der Stadt, Herrschaft und Festung Cosel*, Berlin 1866, s. 76; Tenże, *Geschichte...*, s. 11.

10.

1358, 25 lutego (*am Tag Remiscere*), *sine loco*.

Księżę Albert zezwala miastu Strzelce pobierać opłaty w wosku, łożu oraz suknie.

Świadkowie: pan Klemens, rycerz (*dominus Klemens miles*)¹¹⁶, pan Tomasz z Kamienia (*dominus Thoma de Kamencz*)¹¹⁷, Zbrożek z Wysokiej (*Sbrosko de Wissoka*)¹¹⁸, Mikołaj Kokorz (*Nicolaus Kokor*)¹¹⁹, Marcin Kobicze (*Martinus*

¹⁰⁴ Wieś leżąca 10 km na północny wschód od Lublińca.

¹⁰⁵ Wieś leżąca 19 km na wschód od Lublińca.

¹⁰⁶ Wieś leżąca 7 km na północny wschód od Lublińca.

¹⁰⁷ Wieś leżąca 8 km na wschód od Lublińca.

¹⁰⁸ Wieś leżąca 11,5 km na wschód od Lublińca.

¹⁰⁹ Zob. przyp. 83.

¹¹⁰ Zob. przyp. 84.

¹¹¹ Prawdopodobnie tożsamy z Marcinem Kobicem, zob. przyp. 119.

¹¹² Świadek dyplomów księcia Alberta w latach 1353—1358.

¹¹³ Znany tylko z tego dyplomu, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 326.

¹¹⁴ Przedstawiciel rodu Sedlitz. Odnotowany w źródłach w latach 1358—1400. Borzygniew leży 22 km na wschód od Strzegomia, zob. tamże, s. 321—322 (tu szersze omówienie identyfikacji osady).

¹¹⁵ Zob. przyp. 87.

¹¹⁶ Odnotowany tylko na tym dyplomie.

¹¹⁷ Zob. przyp. 79.

¹¹⁸ Zob. przyp. 81.

¹¹⁹ Odnotowany w źródłach w latach 1358—1364, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 190.

Krobicza)¹²⁰, Merbot, syn pana i pasowanego rycerza Stefana z Żyrowej (*Merbota filius domini et Strenuissimi militis Steplani de Zyrova*)¹²¹.

Oryginał: nieznan.

Odpis: Do drugiej wojny światowej znajdował się na zamku strzeleckim pod sygnaturą Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde Nr. 11. Wysoki numer, jaki otrzymał, może świadczyć o tym, że był to nowożytny transumpt. Dokument był także wpisany do księgi przywilejów Strzelec (*Privilegienbuch der Stadt Gr.Strehlitz*), zaginionej po 1945 roku.

Regest: Schirnding, t. 4, nr 2520c.

Wzmianki: J.J. Reichel, *Geschichte...*, s. 3; A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 11—12.

11.

1360, 7 kwietnia, Strzelce.

Księżę Albert kupił od Jadwigi (*Hedwig*) i Elżbiety (*Elisabeth*), córek (*Töchter*) Jeszko Zadka (*Jesko Zadka*)¹²², wsie Wierzbie (*Wierzbie*)¹²³ oraz Rusinowice (*Ruschinowitz*)¹²⁴ i sprzedał obie miejscowości Temchynowi z Borzygniewa (*Tamchen von Borzegnew*)¹²⁵ za 100 grzywien.

Oryginał: nieznan.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 12.

Uwagi: Treść dyplomu znana z pracy A. Weltzla. W opracowanej przezeń monografii Dobrodzienia brakuje przypisów i można się tylko domyślać, że ksiądz znał ten dokument z jednej z wymienionych przez niego w bibliografii ksiąg przywilejów Lorenza (zaginionych po drugiej wojnie światowej, przechowywanych w archiwum wrocławskim).

12.

1360¹²⁶, 26 grudnia, Strzelce.

Mikołaj z Oławy (*Nicolaus Olaviae*) z małżonką Katarzyną (*domina Catharina uxore sua*)¹²⁷ sprzedali folwark Dziewkowice (*allodium Dziwcowitz*)¹²⁸ Hanlinowi, synowi Alberta z Lublińca, obecnie mieszczaninowi strzeleckiemu (*Hanlino filio Alberti*

¹²⁰ Odnotowany w źródłach w latach 1354—1381. Późniejszy właściciel Chrząższcyc w księstwie opolskim, zob. tamże, s. 226.

¹²¹ Zob. przyp. 103.

¹²² Kobiety pojawiają się tylko w tej informacji źródłowej. O ich ojcu zob. przyp. 76.

¹²³ Zob. przyp. 77.

¹²⁴ Zob. przyp. 78.

¹²⁵ Zob. przyp. 114.

¹²⁶ W niektórych opracowaniach (np. A. Nowack, *Die Reichsgrafen Colonna, Freiherrn von Fels, auf Gross-Strehlitz, Tost und Tworog in Oberschlesien*, Gross-Strehlitz 1902, s. 28) pojawia się data 1361. Najpewniej taka figurowała na samym dyplomie. W niniejszej publikacji za A. Weltzlem datuję zgodnie ze stylem *a nativitate*.

¹²⁷ Znani tylko z tego dyplomu. W 1386 r. świadkiem na dokumencie Bolka IV opolskiego był Mikołaj z Oławy, ale trudno stwierdzić, czy to ta sama osoba, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 248.

¹²⁸ Wieś leżąca 3,5 km na wschód od Strzelec Opolskich.

de Lubicz, civis Lubinensis olim nunc vero Civis Strelitzicz)¹²⁹, i jego żonie Annie (*honestes dominae Annae uxor suae*)¹³⁰.

Świadkowie: Merbot Świętopelkowie (*Merboth Swentopelkois*)¹³¹, Czema z Borowej Łąki (*Czema de Borowa Lankā*)¹³², Mikołaj Kokorz (*Nicolaus Kokor*)¹³³, Temchyn z Borzygniewa (*Themthynus de Borzegnew*)¹³⁴, Hanko Laczina (*Hanco Laszma*)¹³⁵, Mikołaj z Grodziska (*Nicolaus de Grodiscz*)¹³⁶.

Oryginał: Do drugiej wojny światowej znajdował się na zamku strzeleckim pod nieznana obecnie sygnaturą.

Regest: Schirnding, t. 4, nr 2519f.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 12; A. Nowack, *Die Reichsgrafen Colonna, Freiherrn von Fels, auf Gross-Strehlitz, Tost und Tworog in Oberschlesien*, Gross-Strehlitz 1902, s. 28.

Uwagi: W opracowaniach A. Weltzla i A. Nowacka brak informacji o świadkach tegoż dyplomu, przez co dotychczas lista świadków nie była znana.

13.

1361, 18 maja (*feria tertia in festo Pentecostes*), Strzelce (*Strelitz*).

Albert, książę opolski i pan strzelecki, nadał Stankowi (*Stanconis*), sędziemu w Nakle (*Judicis de Nakel*)¹³⁷, za zasługi siedem wolnych łąnów, karczmę i młyn nad rzeką Suchą (*fluvio Sucha*). Stanko otrzymał także prawa książęce w Nakle.

Świadkowie: Jarosław, sędzia nadworny (*Jaroslau Judex Curiae nostrae*)¹³⁸, Jan i Piotr, bracia z Borzygniewa (*Joan et Petrus fratres de Borzegnew*)¹³⁹, Jeszko z Prószkowa (*Jesco de Pruskon*)¹⁴⁰, Hynek, syn Rulona (*Hinco filius Rulesonis*)¹⁴¹, Jan, nasz wódz lubliniecki (*Joannes procurator noster Lubnicensis*)¹⁴², Mikołaj, kapelan i notariusz (*Nicolaus Capellanus et Notarius*)¹⁴³.

¹²⁹ Pojawia się jeszcze na dwóch dokumentach z 1362 r. (nr 16 i 17), zob. dalej.

¹³⁰ Znana tylko z tego dyplomu.

¹³¹ Zob. przyp. 103.

¹³² Odnotowany w źródłach w latach 1360—1364. Borowa Łąka to dzisiejsze Borowiany leżące 28 km na wschód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 107.

¹³³ Zob. przyp. 119.

¹³⁴ Zob. przyp. 114.

¹³⁵ Zob. przyp. 102.

¹³⁶ Znany tylko z tego dyplomu. Grodzisko, z którego się pisał, leży 10 km na północ od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 155.

¹³⁷ Sołtys nakielski znany tylko z tego dyplomu. Nakło leży 15,5 km na północny zachód od Strzelec Opolskich, zob. tamże, s. 239.

¹³⁸ Jako świadek wystąpił jeszcze w 1366 r., zob. tamże, s. 177.

¹³⁹ Jan znany tylko z tego dyplomu. Piotr potwierdził jeszcze dokument z 1364 r. Bliscy krewni Temchyna zob. tamże, s. 322.

¹⁴⁰ Najpewniej tożsamy z Paszkciem, świadkiem niezachowanego dziś dyplomu z 1360 r. Prószków leży 12,5 km na południowy zachód od Opola, zob. tamże, s. 265.

¹⁴¹ Zob. przyp. 50.

¹⁴² Znany z jeszcze jednego dyplomu wystawionego w tym roku (nr 14), zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 171.

¹⁴³ Zob. przyp. 87.

Oryginał: nieznan.

Odpis: AP Wrocław, Rep. 135, nr 436, s. 79—80, wpisany na podstawie transumptu polskiej rady miejskiej z datą 30 marca 1667 roku.

14.

1361, 23 listopada (*die sancti Clementis*), Lubliniec (*Lubin*).

Albert, książę opolski i pan strzelecki, zatwierdza Fryczkowi (*Friczkoni*) i Miczkowi (*Niczoni*)¹⁴⁴, mieszczanom lublinieckim, wcześniejszy przywilej Bolesława I na młyn z sadzawką nieopodal Dronowiczek (*Dronowicz parvum*)¹⁴⁵.

Świadkowie: pan Stefan, rycerz z Żyrowy (*domino Stephano Milice de Zyraw*)¹⁴⁶, Merbot, jego syn (*Merbote filio suo*)¹⁴⁷, Temchyn z Borzogniewa (*Thamchyne de Borzegnew*)¹⁴⁸, Hynek Rulonic (*Hincone Bulonis*)¹⁴⁹, Stefan Tabiczonis (*Stephano Thabiczonus*)¹⁵⁰, Jan, wódz nasz lubliniecki (*Joanne procuratore nostro Lublinensi*)¹⁵¹, Mikołaj, nasz kapelan i notariusz (*Nicolao capellano nostro et notario*)¹⁵².

Oryginał: Do początku XXI wieku był przechowywany w parafii św. Mikołaja w Lublińcu. Obecnie zaginiony (odbitka ksero w: J. Fikus, *Lubliniec. Z dziejów miasta na Górnym Śląsku*, Lubliniec 2003, s. 37).

Odpis: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. II b 96, *Liber archivalis seu Metrica totius Sedis Lublencensis, Officiose legalizatus die 4 Martii anno 1728. Carolus Jeseplus Baro de Stingelheim, archidiaconus et episcopalis Commissarius*, s. 54—55; L. Musioł, *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*, [b.m.w.] 1956, s. 64—65 [maszynopis przechowywany w Archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu].

Wzmianki: J. Fikus, *Lubliniec...*, s. 24.

15.

1362, Strzelce.

Bracia Reinhard (*Reinhard*)¹⁵³ i Rulo (*Rulo*)¹⁵⁴, synowie zmarłego Henryka Rulonica (*Jindřich Rulo*)¹⁵⁵, dostali potwierdzenie działów w Gąsiorowicach (*Ganzorovice*)¹⁵⁶.

¹⁴⁴ Znani tylko z tego dyplomu.

¹⁴⁵ Wieś leżąca 2 km na południe od Lublińca.

¹⁴⁶ Odnotowany w źródłach w latach 1323—1361, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 346—347.

¹⁴⁷ Zob. przyp. 103.

¹⁴⁸ Zob. przyp. 114.

¹⁴⁹ Zob. przyp. 50.

¹⁵⁰ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁵¹ Zob. przyp. 142.

¹⁵² Zob. przyp. 87.

¹⁵³ Znany tylko z tego dyplomu. Brat stryjeczny Hynka Rulonica, świadka tegoż dokumentu, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 274.

¹⁵⁴ Poświadczył także dyplom z 1365 r. (nr 19), zob. tamże.

¹⁵⁵ Henryk z Gąsiorowic, świadek dokumentu z 1342 r., zob. tamże.

¹⁵⁶ Wieś leżąca 7,5 km na północ od Strzelc Opolskich.

Świadkowie: Hynek Rulonic (*Hynek z Rulovic*)¹⁵⁷, Idzi Kiczka z Siedlca (*Kička Egyd ze Sedlic*)¹⁵⁸, Tomasz, pleban w Lubecku (*Tomáš, farář v Lubičku*)¹⁵⁹.

Oryginał: nieznany.

Odpis: Znajdował się w szóstym tomie ksiąg przywilejów Lorenza, przechowywanych do drugiej wojny światowej na zamku w Książu (odsyłacz bibliograficzny podany przez J. Pilnačka: Fürstenstein 217, s. 225—227).

Wzmianki: J. Pilnaček, *Rody starého Slezska*, díl. 1—5, Brno 1991 — tutaj: díl. 1, s. 273—274; díl. 4, s. 1032.

16.

1362, 11 stycznia (*feria III. infra octavam epiphaniae*), Strzelce (*Strehlitz*).

Franczko z Nakła (*Franczko de Nabil*)¹⁶⁰ sprzedał swój folwark Dziewkowice (*Allod Dziwcowicz*)¹⁶¹ Hanlinowi (*Hanlinus*), synowi Alberta z Lublińca¹⁶², mieszczaninowi strzeleckiemu.

Świadkowie: Czambor z Błotnicy (*Samborius de Blorencz*)¹⁶³, Michał z Wysokiej (*Michla de Wissoka*)¹⁶⁴, Łukasz z Grabowa (*Lukas de Grabow*), jego syn Jeszko (*Jesco suus filius*)¹⁶⁵, Wyczesław z Dolnej (*Wyceslaus de Dolna*)¹⁶⁶, Hynek z Ujazdu, mieszczanin strzelecki (*Hinco de Uyazd civis Strelicensis*)¹⁶⁷, Mikołaj, kapelan (*Nicolaus capellanus noster*)¹⁶⁸.

Oryginał: Do drugiej wojny światowej znajdował się na zamku strzeleckim pod sygnaturą Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde Nr. 7.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1234 a.

Uwagi: Zgodnie z adnotacją z dnia 11 sierpnia 1896 roku do dokumentu była przywieszona pieczęć.

¹⁵⁷ Zob. przyp. 50.

¹⁵⁸ Odnotowany w źródłach w latach 1361—1362, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 182.

¹⁵⁹ Tożsamy zapewne ze świadkiem dyplomu z 1 listopada 1362 r. (nr 17). O problemie imienia tegoż duchownego zob. przyp. 174.

¹⁶⁰ Późniejszy sędzia bytomski. Nakło leży 15,5 km na północny zachód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 239.

¹⁶¹ Zob. przyp. 128.

¹⁶² Zob. przyp. 129.

¹⁶³ Odnotowany w źródłach w latach 1340—1362. Błotnica to dzisiejsza Błotnica Strzelecka, która leży 9,5 km na południowy wschód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 108.

¹⁶⁴ Znany tylko z tego dyplomu. Wysoka leży 12 km na południowy zachód od Strzelec Opolskich, zob. tamże, s. 340.

¹⁶⁵ Znani tylko z tego dyplomu. Grabów leży 15 km na północny zachód od Strzelec Opolskich, zob. tamże, s. 155.

¹⁶⁶ Znany tylko z tego dyplomu. Dolna leży 7 km na południowy zachód od Strzelec Opolskich, zob. tamże, s. 134.

¹⁶⁷ Zob. przyp. 92.

¹⁶⁸ Zob. przyp. 152.

17.

1362, 1 listopada (*omnium sanctorum*), Strzelce (*Strehlitz*).

Hanlin, syn Alberta z Lublińca¹⁶⁹, mieszczanin strzelecki (*Hanlinus, filius Alberti de Lubicz, Civis Strelitzensis*), sprzedaje folwark Dziewkowice (*Dziwcowitz*)¹⁷⁰ za 40 grzywien Michałowi zwanemu Gaszowicz (*Michaeli dicto Gaschowitz*)¹⁷¹.

Świadkowie: Hanko Laczina (*Hancone Laczine*)¹⁷², Idzi z Siedlca (*Aegido de Sedlitz*)¹⁷³, Borko z Kadłubca (*Borcone de Kadlubicz*)¹⁷⁴, pan Jan, pleban w Lubecku (*dominus Johannes plebanus de Lubiczko*)¹⁷⁵, Klemens zwany Gąsiorek (*Clemente dicto Ganssorek*)¹⁷⁶, Mikołaj, nasz kapelan (*Nicolao Capellano nostro*)¹⁷⁷.

Oryginał: Do drugiej wojny światowej znajdował się na zamku strzeleckim pod sygnaturą *Castrum Strelcense, Handschriftliche Urkunde* Nr. 7.

Regest: AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1234b; Schirnding, t. 4, nr 2519g.

Wzmianki: A. Weltzel, *Geschichte...*, s. 12.

Uwagi: Zgodnie z adnotacją z dnia 11 sierpnia 1896 roku do dokumentu była przywieszona pieczęć.

18.

1364, 3 lutego (*Sabbatho in crastino Purificationis*), Strzelce (*Strelitz*).

Książę nadaje Janowi zwanemu Rychenbach (*Johannis dicti Rychinbach*)¹⁷⁸ coroczny czynsz z księżęcej wsi Łaziska (*Lazisch*)¹⁷⁹ wynoszący 1 grzywnę.

Świadkowie: Merbot, starosta (*Merbocha Capitaneo*)¹⁸⁰, Borko z Kadłubca (*Borcone de Cadlubecz*)¹⁸¹, Świętopełk¹⁸² i Czema z Borowej Łąki (*Swanthopelkone et Czema de*

¹⁶⁹ Zob. przyp. 129.

¹⁷⁰ Zob. przyp. 128.

¹⁷¹ Znany tylko z tego dyplomu. Gaszowice leżą 9 km na zachód od Rybnika, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 147.

¹⁷² Zob. przyp. 102.

¹⁷³ Zob. przyp. 158.

¹⁷⁴ Odnotowany w źródłach w latach 1362—1364. Kadłubiec leży 12 km na południowy zachód od Strzelec Opolskich, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 179.

¹⁷⁵ Schirnding odczytał imię jako Józef (*Josepho*), zob. Schirnding, t. 4, nr 2519g. Imię Jan podano w inwentarzu Rep. 4 (AP Wrocław, Rep. 135, nr 4, s. 1234b) i przyjąłem je jako bardziej prawdopodobne. Pleban Jan był świadkiem na dyplomie z 1366 r., zob. CDSil, Bd. 6, nr 34. Niewykluczone, że pleban był tożsamy z Tomaszem (nr 15).

¹⁷⁶ Odnotowany w źródłach na dwóch dyplomach z 1362 r., z czego o jednym — znanym niegdyś z odpisu w szóstej księdze Lorenza — poza datą i tym jednym świadkiem nic więcej nie wiadomo, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 188.

¹⁷⁷ Zob. przyp. 10.

¹⁷⁸ Nie wystąpił na innych dyplomach księcia strzeleckiego.

¹⁷⁹ Wieś leżąca 12,5 km na północny wschód od Strzelec Opolskich.

¹⁸⁰ Zob. przyp. 103.

¹⁸¹ Zob. przyp. 174.

¹⁸² Wspomniany jeszcze w 1371 r. jako ojciec Barbary z Borowej Łąki, zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 107.

Borowa Lanka)¹⁸³, Mikołaj Kokorz (*Nicolao Kocors*)¹⁸⁴, Mikołaj, pleban w Wiśniczu (*Domino Nicolao Plebano de Wisnicze*)¹⁸⁵, notariusz Czema (*Czema Notratio*)¹⁸⁶.

Oryginał: nieznan.

Odpis: Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, sygn. V 26c, *Liber Fundationis*, k. 40—41 (język łaciński).

Regest: CDSil, Bd. 2, nr 17, s. 91; Schirnding, t. 4, nr 3106.

Uwagi: Do dokumentu była przywieszona pieczęć księcia strzeleckiego.

19.

1365, 21 grudnia (*w nedjieli przed Narozenim Krysta Pana*), Strzelce (*Strzelczych*).

Albert, książę opolski i pan strzelecki, odnawia przywilej, nadany niegdyś Kosorzowi (*Kossorzowi*)¹⁸⁷ i jego synowi Bartłomiejowi (*Bartholomiegowi Synu geho*)¹⁸⁸, dotyczący własności dwóch łąnów w Kosorzowicach (*Koßorowigych/Kossorowitz*)¹⁸⁹ wraz z prawem książęcym, o co prosił Herman¹⁹⁰, syn wspomnianego Bartłomieja (*Hermanowi Synu geho wyss gmeinowaneho Bartholomiegij*).

Świadkowie: Merbot Świętopełkowic, nasz starosta (*Merboth Swientopolsky heytman nass*)¹⁹¹, Rulo z Gąsiorowic (*Rulon z Ganicissorowicz*)¹⁹², Tomasz Sieracki (*Tomass Sieraczky*)¹⁹³, ziemianie nasi (*zemanie Nassy*), pan Stanisław, nasz kapelan (*Pan Stanislaw capellan nass*)¹⁹⁴, i Mikołaj, nasz pisarz i kapelan (*Mikulass Pisarz a Capellan nass*)¹⁹⁵.

Oryginał: nieznan.

Odpis: AP Wrocław, Rep. 135, nr 436, s. 71—72 (tłumaczenie na język czeski).

Regest: H. Wotzlaw, *Monographie Tarnau, Kossorowitz-Schulenburg: ein Beitrag zur Dorf- und Landesgeschichte Oberschlesiens aus Anlass des 700-jährigen Gründungsjubiläums der Ortschaft Tarnau/Oberschlesien*, Bd. 1: 1293—1945, Dülmen 1993, s. 41—42.

¹⁸³ Zob. przyp. 132.

¹⁸⁴ Zob. przyp. 133.

¹⁸⁵ Tożsamy z notariuszem książęcym, zob. przyp. 152.

¹⁸⁶ Spisał wcześniej dyplom z 1353 r., zob. M. Woźny, *Rycerstwo opolskie...*, s. 372.

¹⁸⁷ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁸⁸ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁸⁹ Wieś leżąca 21 km na północny zachód od Strzelce Opolskich. Nazwa czeska tej miejscowości podana w tekście, niemiecka w nagłówku.

¹⁹⁰ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁹¹ Zob. przyp. 103.

¹⁹² Zob. przyp. 154.

¹⁹³ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁹⁴ Znany tylko z tego dyplomu.

¹⁹⁵ Zob. przyp. 152.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Diecezjalne w Opolu: J. Pientak, *Beschreibung über die Entstehung des Cistercienser Stifts Himmelwitz und was mit dem am 24. November 1810 aufgehobenen Stifte weiterhin geschehen ist*.
- Archiwum Państwowe we Wrocławiu: Rep. 4f, nr 53a; Rep. 85, nr 6, 7, 8, 9; Rep. 135, nr 4, 436.
- Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu: sygn. V 26c, *Liber Foundationis*; sygn. II b 96, *Liber archivalis seu Metrica totius Sedis Lublenecensis, Officiose legalizatus die 4 Martii anno 1728. Carolus Jeseplus Baro de Stingelheim, archidiaconus et episcopalis Commissarius*.
- Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu: sygn. R. 2983, *Materialien für Chronik und Genealogie der Kreises Gross-Strelitz. Zusammengetragen aus Gerichts- und Kirchenbüchern von Friedrich Freiherrn von Schirnding*, t. 4.
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu: sygn. I-33 rkp.

Źródła drukowane

- Böhme J.E., *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte*, Bd. 1—2, Th. 1—6, Berlin 1770—1774.
- Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 2, 6, 7, 16, 18, 22, 29, 30, hrsg. W. Wattenbach, C. Grünhagen, K. Wutke, E. Randt, H. Bellée, E. Graber, Breslau 1865—1928.
- Krause W., *Piastenurkunden im Herrschaftsarchiv Turawa, Kreis Oppeln*, „Oppelner Heimatblatt“ 1934/1935, 10, 1, s. 1—4.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, hrsg. C. Grünhagen, H. Markgraf, Bd. 1, Leipzig 1881.
- Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, red. A. Barciak, K. Müller, t. 1: (do 1400 roku), Wrocław—Opava 2004; t. 2: (1401—1450), Opava—Opole—Katowice 2011; t. 3: (1451—1475), Opava—Opole—Katowice 2017; t. 4: (1476—1500), Opava 2021.
- Regesty śląskie (1343—1360)*, red. W. Korta, t. 1—5, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk—Łódź 1975—1992.
- Stelmach R., *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, Racibórz 2014.
- Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571—1640*, oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petrůň, Wrocław—Warszawa—Kraków 1963 (Urbarze Śląskie, t. 3).
- Woźny M., *Zaginiony dokument Alberta, księcia strzeleckiego, dla cystersów jemielnickich z datą 30 V 1328 r. Uzupełnienie do Urkunden des Klosters Himmelwitz*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2019, 74, 4, s. 81—90.
- Żerelik R., *Najstarszy kopiař ksiąg ołeńskich i kozielsko-bytomskich*, Wrocław 2012 (Acta Universitatis Wratislaviensis, nr 3402, *Historia*, nr 185).

- Fikus J., *Lubliniec. Z dziejów miasta na Górnym Śląsku*, Lubliniec 2003.
- Gawelczyk H., *Jucundinus Pientak (1774—1848). Der letzte Zisterzienser-Chronist des Stiftes Himmelwitz*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte“ 1985, 43, s. 147—164.
- Grünhangen C., *Über die beiden ältesten Urkunden der Strehlitzer Privilegienbestätigung*, „Aus dem Chelmer Lande“ 1929, 5, 9, s. 4.
- Horwat J., *Księstwo opolskie i jego podziały do 1532 r. Książęta — miasta — Kościół — urzędy — własność prywatna*, Rzeszów 2002.
- Jasiński K., *Rodowód Piastów śląskich*, Kraków 2007.
- Jonca K., *Zarys dziejów Strzelce Opolskich (do roku 1945)*, w: *Ziemia strzelecka. Szkice monograficzne*, red. W. Dziewulski, J. Kroszel, Wrocław 1970, s. 51—85.
- Klemenski M.A., *Albert książę strzelecki (ok. 1300—1370/71)*, Kraków 2017.
- Krawczynski E., *Groß-Strehlitz vor hundert Jahren. Aus dem ungedruckten Chronik von J. J. Reichel*, „Oberschlesien“ 1911, 9, 12, s. 585—594.
- Królikowski M., *Jeszcze o fundatorach i pierwotnym uposażeniu klasztoru cysterskiego w Jemielnicy (XIII—XIV w.)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 2003, 23, s. 355—359.
- Krusch G.P., *Chronik des Zisterzienser Stiftes der Pfarrei und der Gemeinde Himmelwitz*, Essen 1985.
- Morawiec R., *Strzelce Opolskie — dawniej i dziś*, Opole 2011.
- Musioł L., *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*, [b.m.w.] 1956 [maszynopis przechowywany w Archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu].
- Nowack A., *Die Reichsgrafen Colonna, Freiherrn von Fels, auf Gross-Strehlitz, Tost und Tworog in Oberschlesien*, Gross-Strehlitz 1902.
- Pilnaček J., *Rody starého Slezska*, díl. 1—5, Brno 1991.
- Rajman J., *Jemielnica. Wieś i klasztor cysterski na Górnym Śląsku*, Katowice 1995.
- Reichel J.J., *Geschichte der Stadt und Herrschaft Gross — Strehlitz*, bearb. E. Mücke, „Aus dem Chelmer Lande“ 1929, 5, 6, s. 1—4; 1932, 8, 1/2, s. 1—4.
- Weltzel A., *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895.
- Weltzel A., *Das fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, „Schlesisches Pastoralblatt“ 1892, 13, s. 45—47, 54—56, 67—69, 75—76, 84—85, 91—94, 101—103, 109—111, 117—119, 125—127, 132—135, 141—143, 149—151, 166—169, 174—176; 1893, 14, s. 41—43, 50—51, 56—58, 67—69, 75—77, 81—83, 114—116, 124—125, 131—133, 137—140, 145—147, 155—157, 162—164.
- Weltzel A., *Geschichte der Stadt, Herrschaft und Festung Cosel*, Berlin 1866.
- Weltzel A., *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag*, Ratibor 1882.
- Weltzel A., *Quellen zur Geschichte und Beschreibung Oberschlesiens*, „Schlesische Provinzialblätter“ 1871, 75 (10), 8, s. 390—392.
- Weltzel A., *Zwei Nekrologe: Eduard Cauer und Friedrich von Schirnding*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte (und Alterthum) Schlesiens“ 1882, 16, s. 301—304.
- Wotzlaw H., *Monographie Tarnau, Kossorowitz-Schulenburg: ein Beitrag zur Dorf- und Landesgeschichte Oberschlesiens aus Anlass des 700-jährigen Gründungsjubiläums der Ortschaft Tarnau/Oberschlesien*, Bd. 1: 1293—1945, Dülmen 1993.
- Woźny M., *Rycerstwo opolskie do połowy XV wieku*, Katowice 2020.
- Wójcik M.L., *Pieczczę rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 1—2, Kraków—Wrocław 2018.

Maciej Woźny**Registers of Lost Documents of Albert, Duke of Strzelce**

Summary

Maciej Woźny discusses the registers (Pl. *registry*) of 19 missing documents of Prince Albert of Strzelce. Some of them were kept in the castle in Strzelce, in the former Archive of the Renards. They were known to Johann Joseph Reichel, who found them and also wrote a chronicle of the city in which he summarized these diplomas. The chronicle itself shared the fate of the documents and is now considered lost. However, information about the documents, mainly from the aforementioned chronicle, was noted down by Baron Friedrich von Schirnding, and several registers were also prepared by Wrocław archivists. Other documents are known from copiers and the knowledge shared by nineteenth- and twentieth-century researchers. The edition of the sources was prepared according to the documents adopted by editors of *Registers of the Documents Stored in Upper Silesia*, and the author attempted to discuss in more detail where a given diploma is known from and where it was stored. Woźny shows how much information about lost medieval documents can be found in the materials of ancient researchers and in modern sources.

Key words: Albert duke of Strzelce, diplomatics, Jemielnica, Renard's Archiv, Johann Joseph Reichel, Friedrich Freiherr von Schirnding, Augustin Weltzel

Maciej Woźny**Regesty zaginionych dokumentów Alberta, księcia strzeleckiego**

Streszczenie

W artykule przedstawiono registry 19 zaginionych dokumentów księcia strzeleckiego Alberta. Część z nich przechowywana była na zamku w Strzelcach, w dawnym archiwum Renardów. Były one znane Johannowi Josephowi Reichelowi, który je odnalazł, a także sporządził kronikę miasta, w której streszczał te dyplomy. Sama kronika podzieliła losy dokumentów i obecnie uważa się ją za zaginioną. Informacje o dokumentach, głównie ze wspomnianej kroniki, wynotował jednak baron Friedrich von Schirnding, a kilka regestów sporządzili również archiwiści wrocławscy. Pozostałe dokumenty znane są z kopiarzy oraz informacji dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych badaczy. Edycję źródeł przygotowano według zasad przyjętych przez wydawców *Regestów dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, starając się szerzej omówić, skąd znany jest dany dyplom oraz gdzie był przechowywany. W niniejszym artykule pokazano, jak wiele informacji o utraconych średniowiecznych dokumentach można odnaleźć w materiałach dawnych badaczy oraz w źródłach nowożytnych.

Słowa kluczowe: Albert, książę strzelecki, dyplomatyka, Jemielnica, archiwum Renardów, Johann Joseph Reichel, Friedrich Freiherr von Schirnding, Augustin Weltzel

Maciej Woźny

Regesten der verschollenen Dokumente des Herzogs Albert von Strehlitz

Zusammenfassung

Im Artikel werden Regesten von insgesamt 19 verschollenen Dokumenten des Herzogs Albert von Strehlitz dargestellt. Ein Teil davon wurde im Schloss Strehlitz, dem ehemaligen Renard-Archiv, aufbewahrt. Die Urkunden waren Johann Joseph Reichel bekannt, der sie aufgefunden und in seiner Stadtchronik zusammenfasst hatte. Die Chronik selbst teilte das Schicksal der Akten und gilt heute ebenfalls als verschollen. Die Angaben zu den Dokumenten, die hauptsächlich aus der oben erwähnten Chronik stammen, wurden jedoch von Baron Friedrich von Schirnding aufgeschrieben und einige Register auch von Archivaren aus Breslau erstellt. Weitere Dokumente entstammen den Kopialbüchern und Informationen der Forscher des 19. und 20. Jahrhunderts. Die Quellenedition erfolgte nach den Grundsätzen der Herausgeber von *Regesten der in Oberschlesien aufbewahrten Urkunden*, wobei der Schwerpunkt darauf lag, die Herkunft und den Aufbewahrungsort der konkreten Urkunde näher zu erläutern. Aus dem Artikel geht hervor, welche Menge an Informationen über verschollene mittelalterliche Dokumente im historischen Forschungsmaterial sowie in neuzeitlichen Quellen verfügbar ist.

Schlüsselwörter: Albert, Herzog von Strehlitz, Diplomatie, Himmelwitz, Renard-Archiv, Johann Joseph Reichel, Friedrich Freiherr von Schirnding, Augustin Weltzel